

Õiguskantsler

Teie 26.04.2012 nr

Meie 14.10.2013 nr 6-1/120702/1304375

**Seisukoht vastuolu mittetuvastamise kohta
Sotsiaalmaksu avansiline makse FIE-ks registreerimise kuu eest**

Lugupeetud []

Pöördusite minu poole möödunud aasta kevadel avaldusega, milles palusite kontrollida sotsiaalmaksuseaduse (SMS) § 2 lg 6 vastavust põhiseaduse (PS) §-s 12 sätestatud võrdse kohtlemise põhimõttele.

Oma avalduses selgitasite, et sotsiaalmaksuseadus nõuab, et füüsilisest isikust ettevõtja (FIE) tasuks maksustamisperioodi, st kalendriaasta kestel sotsiaalmaksu avansilisi makseid. Üldjuhul tasutakse avansilisi makseid kord kvartalis kogu kvartali, st kolme kuu eest (SMS § 9 lg 3 p 1). Kui isik registreeritakse FIE-ks jooksva kvartali keskel, tuleb tal selle kvartali eest maksta sotsiaalmaksu avansilist makset osaliselt – proportsionaalselt kuude arvuga, mille kestel isik oli registreeritud FIE-na (SMS § 9 lg 5; sama regulatsioon on üldisemal tasemel kajastatud ka Teie vaidlustatud SMS § 2 lõikes 6). Samas ei eristata FIE-de puhul, kas isik oli registreeritud FIE-ks terve kuu või vaid osa kuust – sotsiaalmaksu tuleb tasuda terve kuu eest, mil inimene FIE-ks registreeriti, sh ka nende päevade eest, mil inimene sel kuul FIE veel ei olnud.

Leidsite, et selline regulatsioon on vastuolus PS § 12 lõikest 1 tuleneva võrdse kohtlemise põhimõttega. Põhjendasite oma arvamust sellega, et SMS § 2 lg 3 p 3 järgi tuleb palgatöötaja puhul, kes on asunud tööle maksustamisperioodil, st kalendrikuu kestel, maksta sotsiaalmaksu proportsionaalselt sellel kuul töötatud ajaga. See tähendab, et töölepingu alusel töötava või avalikus teenistuses oleva isiku puhul ei ole nõuet maksta sotsiaalmaksu tööle asumise kuu nende päevade eest, mil isik tööandja juures veel ei töötanud. Asusite oma avalduses seisukohale, et kuna FIE-l sarnast võimalust ei ole, diskrimineerib kehtiv sotsiaalmaksuseaduse regulatsioon FIE-sid.

Selgitasin Teile 16.05.2012 saadetud menetlusteates, et Teie avalduse lahendamiseks tuleb kõigepealt leida vastus küsimusele, kas FIE ja töötaja (sh ametnik) on sotsiaalmaksu maksmise kontekstis võrreldavad isikud. Minu menetluses oli juba sarnase sisuga küsimus, mistõttu ei hakanud ma menetlema Teie avaldust eraldi, vältimaks menetluste dubleerimist. Lubasin hoida Teid kursis oma poolelioleva menetluse käiguga ning informeerida Teid selle tulemustest.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Teavitan Teid, et tänaseks on viidatud menetlus lõpule jõudnud. Menetluse tulemusel asusin seisukohale, et kuigi FIE ja töötaja on sotsiaalmaksu tasumise kontekstis võrreldavad isikud, ei olnud nende erinev kohtlemine tollel juhtumil põhiseadusvastane. Nimelt oli selles menetluses põhiliseks küsimuseks, kas põhiseadusega on kooskõlas olukord, kus osad sotsiaalmaksusoodustused võimaldatakse ainult töötajatele ning FIE-dele analoogseid soodustusi ette nähtud ei ole. Vaidlusaluste sotsiaalmaksusoodustuste eesmärgiks oli muuta töötajatele atraktiivsemaks nende inimeste osalise töökoormusega tööle võtmine, kes sooviksid tööd teha, kuid kes oma teiste kohustuste tõttu (laste kasvatamine või õppimine) või pikaajalisest töötusest tingitud tööharjumuse osalise kaotamise tõttu ei soovi või ei saa asuda tööle täiskoormusega. Sisuliselt oli seadusandja soov sotsiaalmaksusoodustustega soodustada, et sellised isikud asuksid tööle töötajate ning mitte FIE-dena. Kuigi ma kahtlesin pikalt, mis seisukohta selles asjas võtta, tõesin lõpuks, et kuna seadusandjal on põhiseaduse järgi lai otsustusruum Eesti tööhõivepoliitika ja tööjõuturu kujundamisel, siis ei saa talle ette heita seda, et ta soodustab tööjõuturul nõrgemate inimeste asumist suuremat sotsiaalset kaitset pakkuvasse töölepingulisse suhtesse (või ametnikuks) ja ei soodusta samavõrra isikute suundumist ettevõtlusesse.¹

Teie avalduse menetluse tulemusena asusin ma seisukohale, et Teie kirjeldatud juhtumil ei ole FIE ja töötaja erinev kohtlemine samuti põhiseadusega vastuolus. Seda põhjusel, et Teie osutatud erineva kohtlemise põhjused on tingitud sellest, et FIE-dele ja töötajatele kohalduv maksuregulatsioon on tehniliselt erinev, mis omakorda on tingitud FIE ja töötaja tegevuse olemuslikest erinevustest.

Kujundades töötajate ja FIE-de sotsiaalmaksuga maksustamise süsteemi tehnilist külge, tuli seadusandjal arvesse võtta FIE ja töötaja n-ö töötsükli erinevusi (töötaja saab töötasu iga kuu, sest see on talle garanteeritud seadusega, FIE teeb aga kokkuvõtteid oma töö tulemustest pikema perioodi möödumisel – nt kord kvartalis või aastas, sest ettevõtlustegevuse käivitamine ja soovitud intensiivsuse saavutamine võib võtta oluliselt rohkem aega, kui üks kuu ning võib sõltuda sesoonsusest, turu konjunktuurist jne) ja vastutuse jagunemist maksude tasumise eest (FIE-l tuleb sotsiaalmaksu ise maksta, töötajate eest maksab sotsiaalmaksu töötaja). Sellest tulenevalt otsustaski seadusandja, et töötaja ja FIE sotsiaalmaksuga maksustamise üksikasjad on erinevad: erinevad on nt FIE ja töötaja sotsiaalmaksuga maksustamise periood (töötaja puhul kalendrikuu, FIE puhul kalendriaasta), sotsiaalmaksu kogumise mehhanismid (FIE puhul nõutakse sotsiaalmaksu ettemakseid maksustamisperioodi kestel, töötaja puhul sellist nõuet ei ole), vastutus sotsiaalmaksu tasumise eest (FIE vastutab sotsiaalmaksu tasumise eest ise, töötajal sellist vastutust ei ole – sotsiaalmaksu tasumise kohustus lasub töötajal) jne. Minu hinnangul on seadusandja pädev selliseid otsuseid langetama.

Ka see, millist arvutuskäiku kasutatakse arvestamiseks FIE või töötaja sotsiaalmaksukohustust ettevõtlusega või tööga alustamise kuu eest, on sotsiaalmaksusüsteemi tehniline nüanss, mis on seadusandja pädevuses, kuid mis tõsi küll võib mõjuda FIE-sid rahaliselt negatiivselt. Samas arvestades FIE-de ja töötajate maksusüsteemi tehnilisi erisusi, ei saa neid sotsiaalmaksusüsteemi tehnilise toimimise kontekstis nii üheselt võrrelda ega leida, et FIE-sid koheldakse võrreldes töötajatega kehvemini.²

¹ Selles menetluses võetud seisukoha terviktekstiga võite tutvuda minu veebilehel: http://oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/6iguskantsleri_seisukoht_vastuolu_mittetuvastamise_koht_a_tootajale_voimaldatud_sotsiaalmaksusoodustuste_laiendamata_jatmine_fuusilisest_isikust_ettevotjale.pdf.

² Süsteemi mõned teised tehnilised aspektid võimaldavad FIE-dele ka mõningaid soodustusi töötajatega võrreldes. Üheks selliseks näiteks on olukord, kus FIE teenib ühel kalendriaastal ettevõtlustulu, mis ületab sotsiaalmaksu kuumäära 12-kordset summat. Eelis võrreldes töötajatega seisneb toodud näite puhul selles, et sellelt ettevõtlustulu osalt, millises FIE ettevõtlustulu ületab sotsiaalmaksu kuumäära 12-kordset summat, peab FIE maksma sotsiaalmaksu alles ettevõtlustulu teenimise aastale järgneva aasta 1. oktoobriks (SMS § 9 lg 3 p 2). Töötajate puhul sellist sotsiaalmaksu kohustuse edasilükkamise võimalust ei ole.

Sellel põhjendusel leian, et sotsiaalmaksuseaduse § 9 lg 5 ja SMS § 2 lg 6 ei ole vastuolus põhiseaduse §-st 12 tuleneva võrdse kohtlemise põhimõttega. Lõpetan sellega Teie avalduse menetlemise. Tänan Teid probleemile tähelepanu juhtimise eest. Vabandan, et seisukohavõtt selles asjas võttis nii palju aega.

Austusega

Hent Kalmo
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel